

● **Konuşturan:** Hüseyin Kaya

Benim de mektuplarıma cevap vermişsiniz doksanlı yıllarda, halen duruyor hepsi. Evet hayat dijitalde doğru ilerliyor, kâğıt dünyamızdan uzaklaşıyor. Dergiler, kitaplar ayrı bir dünyaya çekiyor kendisini. Peki bu süreçte usta çırak ilişkisinin ve geleneğin sadece araçları mı değişmeli sadece başka neler yapılabilir?

Önceki konuşmalarımızda kâğıt ve ofset baskı yüzünden *Kırağı* dergisini çeşitli şehirlerde bastırma zorunda kaldığımızı söylemiştim. Günümüze gelince durum biraz değişti. En küçük ilçelerde bile ofset baskı tekniği varken bu sefer de kâğıt bulamıyor. Diğer taraftan da ofset baskı yapan matbaaların hızla kapanarak yerine fotokopinin biraz daha geliştirilmiş hali olan makinalarla dijital baskılar yapılmaya başlandı. İster bir kitap basın isterseniz bin tane.

İster kabul edelim isterseniz etmeyelim, yakın bir gelecekte artık kitaplara dergilere dokunarak okuma devri kapanacak. Herkes kitabı, dergiyi cep telefonunda ya da bilgisayar ekranında okuyacak. Bununla da kalmayıp kitaplar ve dergiler sesli hale getirilecek inancındayım. *Hece Taşları* yayın hayatına başladığında bir başka e dergi yoktu. Şimdi bütün üniversitelerin hakemli dergileri e-dergi olarak çıkıyor. Zaman içinde kitapların da e-kitap olarak hızla çoğalacağına inanıyorum. Mesela biz *Açikkara* dergisi olarak Ağustos 2022 de dört e-kitapla okuru buluşturacağız. Arkasından da *Hece Taşları* dergisi olarak e-kitap yayınlarına başlayacağız.

Sizin gençlik dönemlerinizde bakın size de mektup yazmışım. O zamanlar mektubun bir kıymeti vardı çünkü ona özel bir zaman ayırıyordunuz. Günümüzde dergi yönetmenlerinin çoğu gelen epostalara bile cevap vermiyorlar. Hatta bazıları uyanıklık yapıp “epostanız tarafımıza ulaşmıştır.” diye bir otomatik dönüş yapıyor. Bunu bile hoş karşılamaya başladım. En azından epostanızın yerine ulaştığını bilmiş oluyorsunuz.

Gelelim usta çırak ilişkisine. İletişim araçları insanları birbirlerine daha yakınlaştırmak için her gün yenileniyor ama insanlar iletişim dilini kullanmasını bilmiyorlar. Günümüzde bile basılan yüzlerce dergi var. Dergiler birbirlerinin şairlerini/yazarlarını kapma telaşı içindeler. Dergi çok, yazan az diyeceğim ama ona da dilim varmıyor. Sizin ne yazdığınız

önemli değil yazdıklarınıza uygun bir dergi mutlaka vardır. Bundan dolayı kimse ustayı takmıyor. Nasıl olsa şair/yazar adayları yazdıklarını paylaşacak bir yayın aracı buluyor. Bazıları da buna bile tenezzül etmeden sosyal medya üzerinden paylaşımlar yaparak sözüm ona şairliğini, yazarlığını ispat etme yarışına giriyorlar.

Yazmayı göze almak bir sorumluluk taşımak anlamına gelir. Sorumluluk almak isteyenler de sorumlu insanlara bir şekilde ulaşırlar ama sorumlu kim, sorumluluk alacak olan kim hepsi birbirine karışmış durumda.

Bir de sanal şiir atölyeleri, sanat atölyeleri var. Bunlar geleneğin değiştirdiği gömleğin göstergesi olabilir mi?

Çeşitli şehirlerde şiir ve yazı atölyeleri vardı hâlâ devam devam ediyor, ne işe yarıyor, katılımcılara bir katkı sunuyor mu orasını bilmiyorum. Bir kere şiir/yazı atölyesi başlığı altında anlatılan konular ne kadar uygulamalı gösteriliyor onu da bilmiyorum. Eğer bu çalışmalar bir usta çırak ilişkisi içerisinde bir öğretme süreci ise faydalı olacağına inanıyorum, değilse bir katkısı olacağını zannetmiyorum. Usta çırak ilişkisine bir medrese eğitimi gibi bakarım. Müderris öğrencisine dokunmalı. Çünkü müderrisin dil dilinin haricinde bir de hâl dili vardır. Öğrenci her iki dili de nasıl kullanacağını burada öğrenir.

Birbirlerini uzaktan tanıyan ya da sanal ortamda muhabbetin belini kıranlar yüz yüze geldiklerinde birbirlerinin beklentilerinden uzak kişilikler olduklarını görüp hayal kırıklığına uğrarlar. Gönül iklimi olarak aynı coğrafyalarda yaşayanlar bu hayal kırıklığından biraz daha az etkilenirler.

Evet, gelenek devamlı gömleğini değiştirerek temiz kalır ama hiçbir zaman naylondan, kâğıttan yapılmış gömlek giyemez. Bahsettiğiniz söz konusu atölyelerde bilgi olarak belki bir şeyler öğrenilebilir ama bunun en müşahhas örneğini salgın hastalık döneminde öğrencilerimizin dersten ve okuldan koptuklarını, insanların birbirlerine uzaktan selam verme alışkanlığı kazanarak muhabbetten samimiyetten uzaklaştıklarını müşahade ettik. İnsan insana dokunursa muhabbet hâsıl olur samimiyet doğar. Samimiyetten doğan her sanat dalı bir bakıma bir geleneğin devamı olarak devir daim eder.

Şiirin, sanatın icracısını terbiye eden bir mahiyeti illaki var ancak herkes şiir okumalı mı, herkes sanatla meşgul olmalı mı? Şiiri eğitim yahut kültür taşıyıcısı olarak düşünürsek ve resmi bir desteğe de talip olursak şiir adına araçsallaştırma tehlikesi oluşmaz mı?

Dil yaşadığı müddetçe edebiyat var olacaktır. Şair, yazar kelimeleri kadar anlaşılır ne kadar birbiriyle uyumlu kelimeleri birbiri arasında nota gibi düşünülerek söze ve yazıya aktarılırsa dile o kadar hizmet etmiş olur.

Günümüz şiirinde maalesef mana ve anlam diye bir kaygı olmadığı gibi şair ne kadar karnından konuşursa o kadar derin sözler sarf ettiğini zannediyor ya da okur 'bu şiiri anlayacak kadar hafızaya sahip değilim' gibi bir vehme kapılım kendi kendini suçluyor.

Çok uzaklara değil bundan kırk elli yıl geriye gidip yazılan şiirleri okuduğumuzda bize dokunan yüzlerce şiir bulabiliriz. Peki, günümüzde çıkan şiir kitapları ve dergilerde yayınlanan şiirlere baktığımızda bize dokunan kaç şiir bulabiliriz orası muhal.

Şiirin resmi bir desteğe ihtiyacı var mı? Evet var. Hatta bütün sanat ve edebiyata desteğin şart olduğuna inanıyorum. Her eline kalemi alan, klavyeye dokunanın yazdıkları bir edebiyat estetiği taşıyor mu taşıyor mu bunu kontrol edecek kurullar oluşturulmalı. Bu kurullar da gerçekten edep ve estetik değerlere sahip kişiler tarafından oluşturulmalı. Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi amacına uygun bir şekilde yeniden yapılandırılarak genel müdürlük haline getirilmelidir.

Geleceğimizi teminat altına almaya çalışırken dilimizi bozarak sanatımızı yozlaştırarak bir yere varamayız. Bir milleti başka milletlerin payandası yapmanın en bilindir yolu, o milleti dilinden, kültüründen, medeniyetinden, kendi değerlerinden uzaklaştırmakta geçer. Birileri çıkıp "Kalevela Destanı"ni bize göre uyarlaması mı gerek?

Anne baba çocukların nasıl bir birey olarak yetişmesinden sorumlu ise devlet de sanata edebiyata birinci derecede manevi ikinci derecede maddi destekte bulunmak zorundadır.

Şiir eleştirilerini takip ediyor musunuz? Eleştirinin, eleştirmenin şiire katkısı olur mu? Eleştirmenlik nasıl kazanılacak bir vasıftır?

Maalesef günümüzde şair ve yazarların çoğu eleştirilmeyi bir yerme olarak algıladıklarından kimse kimseye dokunamıyor. Hâlbuki taşlar yan yana, alt alta dizilince bir duvar olur. Herkesin tek başına bir taş olması hiçbir mana ifade etmez.

Şiir eleştirilerini takip etmiyorum ya da bu tür yazılar bana denk gelmiyor. Eleştirmen demek bir nevi Molla Kasımlığa soyunmak demektir. Şair her şiirinde sığaya çekilme korkusu yaşamalı mı evet yaşamalı. Çünkü söyledikleri neticede bir kul ağzından çıkan sözlerdir. Bunun böyle olduğunu bilen eleştirmen ya da şair yazar varsa bu iki taraf için de faydalı olur.

1976 yılından bugüne edebiyatın içinde kafamı yarmayı, gözümü çıkarmayı öğrendikten sonra Türk edebiyatının hizmetkârları olmak için gayret sarf ediyorum.

Eleştiri, şairi, okuru besler ama eleştirmen eleştirmen olursa. 'Peki, o eleştirmeni nerede bulacağız' dersin kalbini kalbine yasladığında huzur bulduğun bir şair dostun varsa ona müracaat edebilirsin.

Eleştirmen, senin bir pencereden baktığın dünyaya edebiyat evinin bütün pencerelerinden bakarak daha farklı şeyler görür. Şair, 'illaki benim gördüğümü görüp ona göre bir şeyler söyleyin düşüncesi teyit ettirmek istiyorsa o zaman aynanın karşısına geçip aynadan kendisine seslensin.

Eleştirmen, dokuz köyden kovulacağını bile bile doğruyu söyleyerek yoluna devam eden kişidir. Önemli olan doğruluğun geçer akçe olup olmadığına inanıp inanmadığımızdır.

Ciddi eleştirmenlere ihtiyaç var mı elbette var.

Peki, ciddi bir eleştiriye hazır olan şair yazar var mı orası muhal.

Tayyib Atmaca şiirine yön veren eleştiriler oldu mu?

Bugüne kadar şiirinden etkilendiğim ya da şiirini şiir iklimime yakın bulduğum şairler olmuştur ama ben elimde bir şiir kumaşı varsa bunu en güzel şekilde değerlendirmek zorunda olduğuma inanırım. Bundan dolayı yazdığım şiirlerde farklı ölçü farklı tarzlar kullanmaya çalıştım. Bazen yazdıklarımın arasında bazı şairlerin izleri olabilir ama ben daha ziyade bu izlerden hareketle yeni izler açarak yürümeyi yenilik ve kendimi yenileme olarak görüyorum. Öyle zannediyorum ki biz başka bir dünyadayken şiirlerimiz hakkaniyetli bir eleştirmenin eline düşerse -suya akmaktan son anda kurtulanlar- başka şairlere de örnek izler teşkil edecektir diye düşünüyorum.

Daha önceden yayımladığımız şiirler üzerinde düzenlemeler yaptığımız oldu mu? Geride kalan şiirler için zaman zaman onarma ihtiyacı hissediyor musunuz?

Şiir haşa Allah'ın ayeti, peygamberin sözleri değildir. Her şiirin bir eksik yanı mutlaka vardır

çünkü yazan bir insandır. Şair şiirdeki bu eksik yanları ya da ham/kerre bulduğu yerlerin farkındadır ama o anda aklına o kelimeler gelmiştir ama oraya da gizli bir mum damlatmıştır. Zamanı geldiğinde o kelimeler mumu söküp atarak kendi yerine konar.

Şiir zaman içinde tamirat gerektirebilir. Bu tamiratı dahaziyade duvaratam yakışan birtablogibidüşünmek gerek. Size sırttan bir tabloyu, size gülümseyen bir tablo ile değiştirmeyi düşündüğünüzde zihninizde o gülümseyen tablo zaten sizinle birlikte gezer. Size sadece o tabloyu bulmak düşer.

Çeşitli zamanlarda yazmış olduğum şiirlere dönüp bakıyorum ama bütün şiirleri gözden geçirmeye mühletimiz kalır mı kalmaz mı orasını bilmiyorum. Bir de yazmış olduğunuz şiir için yüklenmiş olduğunuz duygu dünyası ile bir başka zaman hemhal olduğunuzda ancak o şiir üzerinde düzeltme yapmanız gerektiği kanaatine varır ya da varmazsınız. Bu biraz da daha önce yazmış olduğunuz şiirlerdeki ruh halini tekrar yakalamayla ilgili bir durum olsa gerek.

Yanlış hatırlamıyorsam bir yerde mealen şöyle bir ifadeniz vardı: Şiir şiiri, şair şairi aşılabilir misiniz bu tespitinizi. “Şiir şiiri, şair şairi aşılabilir” diyorsunuz.

Hani bir çiçekle bahar gelmez derler ya bu sözün farklı bir hikâyesi de var ancak biz bunu anladığımız mana ile söylersek evet bir çiçekle bahar gelir. Çünkü ilk açan çiçek de son açan çiçek de bahara dahildir. Okuduğunuz güzel bir şiir, duygu yelkenlerinize esen bir rüzgâr gibidir. Ruhunuzu, duygularınızı harekete geçirir. Hele içinde size birebir dokunan dizeler kelimeler varsa, siz o dizeden kelimedenden aldığınız ilhamla kendi dünyanızda bir şiir inşa etmeye başlarsınız. Bu şiirde karşılaştığınız, duygu akrabalığı kurduğunuz kelimeler her ne kadar da şiiri yazan şaire ait olsa da şairin duyguları miri malı olmuştur ve herkes bu duygulardan hareketle kendi gönül topraklarını ekip biçmeye başlar.

Şairin şairi aşılmasına gelince elbette bir şair kendi kendine şair olmaz. Yüzlerce şairin kitaplarını okur ama hangi şairleri gönül iklimi yakın buluyorsa o şairlerin şiirlerini kendine yakın bulur. İlk yazdığı şiirlerinde bu şairlerin etkilerini hem hisseder hem de hissettirir. Zaman içinde kendi üslubunu oluşturabilirse söz konusu şairlerden ayrılarak kendisi olur. Bu bir örnekle açıklayalım: Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, İsmet Özel, Cahit Koytak vb. şairlerin şiirleriyle şiirini aşılaman şair ile Mevlâna, Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Niyazi Mısri vb. şairlerin

şiirleriyle şiirini aşılamanlar birbirlerinden ayrılırlar. Fuzuli, Baki, Nabi, Şeyh Galip, Yahya Kemal Beyatlı, diğer taraftan Karacaoğlan, Aşık Veysel, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Abdurrahim Karakoç vb. şairlerin şiirlerinden aşılaman şairler elbette birbirlerinden farklı üslup geliştirerek şiir coğrafyamızın iklimlerini oluştururlar. Bahse konu şairler her ne kadar da birbirlerinden ayrı gönül iklimlerinde yaşasalar da bütün olarak ele aldığımızda Türk şiirine hizmet etmiş şairler olarak anılmaktalar. Burada isimlerine anmadığımız şairleri elbette yok sayamayız. Diğerleri de yine aynı coğrafyanın şairleridir.

Türkçe yazmış, Türkçe düşünmüş tüm şairleri tanımadan, okumadan Türk şiirine hizmet etmeye çalışan şairi de şiiri de meşru görmek mümkün değil. Bugün gerek dergilerde gerekse yayımlanan kitaplarda gönül ve düşünce dünyamıza hitap etmeyen yüzlerce şiiri ve şairi aynı şekilde düşünebiliriz.

Genç şair adaylarının da böyle bir süreçten geçmesi gerekir mi?

Şairin genci yaşlısı olmaz. Bir şair kendisinden önce yaşamış, edebiyat rafları arasına eserlerini koymuş gitmiş şairleri tanımadan günümüz şairlerini okumaya başlarsa saf şiiri tanımakta geç kalır.

Günümüzde belli bir yaşa gelmiş ama hâlâ söz konusu edebiyat raflarında yerini almış şairleri okuyup onlardan almış oldukları ilhamla kendi şiir kozasını örememiş ve şairim diye geçinen binlerce kalemşor var maalesef. Edep ve estetik değerlerden uzak ne yazılırsa yazılısın kalıcılığı olmadığı gibi edebiyat elbiselerini kirletmekten öteye geçemez. Tarihin bütün zamanlarında şiir, edebiyat evinin en nadide çiçeğidir. Bu nadide çiçeğin tohumlarından faydalanmak demek bu çiçeğin başka başka gönül evlerine taşınarak çoğaltılmasıyla nadideliğini sürdürür.

Şairin şiiri, yüzlerce çiçekten toplanan polenlerin peteğe doldurularak bal yapmasına benzer. Bu balın kalitesi de endemik çiçeklerde gizlidir.

Sohbetin bir yerinde başka türlere meyliniz oldu, dedim gerçi ama bir dönem hikâye ve denemeyle de meşgul olduğunuzu biliyorum. Bu türlerde neden ısrar etmediniz?

Memuriyetten ayrıldığım 2000 yılında yazmış olduğum *Med Cezir Vakitler* ve *Gece Vardiyası* isimli günlük deneme karışımı kitaplarımla başlamış olduğum nesirler *Eskişehrin Eskimeyen Yüzleri* ve *Ebenkuşağının Altında* ile devam etti. İyi bir dil yakaladığıma inanıyordum. 2004 yılında tekrar memuriyete döndüğümde bir yandan evlendirme memurluğu,

diğer yandan *Ardıç* dergisi ile başlayan daha sonra da *Hece Taşları* ve *Açıkkara* dergilerini çıkarmaya başladığımdan bugüne günlük, deneme, hikâyeye ayıracak zamanım olmadı. Kafamın içinde hâlâ *Med Cezir Vakitler* ve *Ebemkuşağının Altında* kitaplarım formatında denemelerin yanı sıra bir de roman dolaşiyor. Kahramanmaraş'a geldikten sonra da dergi yayıncılığının yanı sıra ortalama her hafta Onikişubat Belediyesi adına yayın aşamasına kadar bütün sorumluluğu üstlendiğim kitaplarla birlikte başka dergilerin de baskı ön hazırlıkları ile ilgilenerek yazmaya zaman ayıramadım maalesef.

Günümüzdeki şiir ve şair algısına dair tespitleriniz hikâye ve deneme aşaması için de geçerli mi?

Gönümüzde şair ve yazarlar çok görünerek çok okuduklarını zannediyorlar. Çok yazarların yazdıklarından çok okuması gerekirken, serapa yazıyorlar. Yazdıkları demini almadan kitaba dökülüyor. Kitapları da ne kadar pazarlanırsa o kadar büyük şair yazar olduklarını zannediyorlar. Bir kitabın çok satması o kitabın kaliteli olduğu anlamına gelmez. Kitabı anlamlandıran kaliteli okuyucudur.

Kelimelerin de bir özgül ağırlığı vardır. Dilaltında yetmeden söze ya da kâğıda aktarılan her kelime içi boş çürük ceviz gibidir. Ancak kırdığınızda bunu fark edersiniz. Şairsiniz, okuduğunuz bir şiirde size dokunan bir dize yoksa bu şiir başkalarına hiç dokunamaz. Aynı durum hikâye ve denemeler için de geçerlidir. Eskiler "Su-i misal emsal olmaz" demişler ama maalesef devir tersine dönmüş olmalı ki kötü örnekler kötü örneklerle emsal olarak gösterilmeye başladı. Dergilerde yayınlanan şiir, deneme, hikâyeleri okuduğunuzda bunu daha iyi anlarsınız ama yazarların maalesef anlaşılacak gibi bir dertleri yok. Bir ayağı yere yakın bir ayağı gökyüzünde gezen ve sıkıldığınızda bir damla mana akmayan kelimelerle neyi nasıl anlatıyorlar orasını da ben anlamıyorum.

Ömrümüz yeterse ilerleyen yaşlara dair projeleriniz var mı *Hece Taşları'nın devamı dışındadır*. Mesela emeklilik vakti geldiğinde ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Ömür bir gülfidanı sabah açar akşam solar
Sen zamanı kovalarken zaman başka vakte dalar.
Bir derginin hem mutfağında çalışmak hem de okuruna her ay bir gün bile sektirmeden ulaştırmak gibi bir sorumluluk taşımam gerektiğine inandım bugüne kadar. Gelen epostalara cevap yazmasam, ara sıra dergi sayılarını birleştirsem ya da okura geç göndersem diye bir düşüncem olmadı. Bu titizlik bazen

evde temizlik hastalığına yakalanmış kadınlar gibi beni de rahatsız ediyor ama ne yaparsın elimizin altında üç beş tane yiğit olsa dergiyi omuzlasalar ben de onların yanında bir gözetmen gibi olsam daha iyi olurdu.

Emekli olunca ne yaparım bilmiyorum. Evdeki hesap ile çarşıdaki hesabı karıştırmadan, ihmal ettiğim okumaya tekrar dönerek ara sıra da bahtımıza ne çıkarsa onu yazarız inşallah.

Yaklaşık bir yıldır şiir yolculuğunuz üzerine sorular sorarak hem bugünüme hem geleceğe dair bir hoş seda bırakalım düşüncesi ile muhabbet yaptık. Sizin beklediğiniz ya da bizim aklımıza gelmeyen sorular olmuştur mutlaka. Şiir, edebiyat, dergi hevesi olan ve bu uzun görüşmeyi okuyan gençlere son sözleriniz ne olur?

Bu nehir söyleşi, önceden planlanan ve soruları hazırlanan bir söyleşi olmadı. Siz aklınıza geldikçe sorular yönelttiniz ben de cevaplamaya çalıştım. Bazen cevapların içinden yeni sorular sorarak söyleşiyi sürdürdünüz. Bu söyleşi aynı zamanda kırk yıldır gönlümde besleyerek büyüttüğüm duyguların, düşüncelerin biraz da dışavurumu oldu.

Genç arkadaşlar öncelikle iyi bir okur olduktan sonra, şair yazar olmayı akıllarından geçiriyorlarsa bilhassa kendi çağında yaşamış şairlerden önce Türkçeye ve şiire gönlünü vermiş, şiirin çilesini çekmiş şairleri okumadan yazmaya tevessül etmeseler daha iyi olur. Ben yazmaya başladığımda bu kitapları bana tavsiye eden olmadı. Bundan dolayı hem iyi bir okur hem de iyi bir şair yazar oldum demekten ar ederim. Kendi kendime kafamı gözümü yarararak, el ve gönül yordamıyla bir şeyler üretmeye çalıştım. Ne dedim ne söyledim yarın kim ne anlayacak orasını bilemem.

Siz nasıl sorular sordunuz, ben nasıl cevap verdim hem nala hem miha mı vurdum, nefsimi mi yonttum, gereksiz cümlelerle okuru mu yordum bilmiyorum. Eğer maksadın dışına çıkarak bilmeden, Türk diline, edebiyatına helâl getirecek sözler sarfettiysem özür dilerim.

Maksadımı aşan ve gereksiz sözler benim, safi sözlerim bergüzar olarak kalır inşallah...